

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΑΓΓΕΛΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΚΟΥΡΟΥΚΛΗ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΕΛΛΥ ΒΟΥΡΑΝΗ
ΔΗΜΗΤΡΑ ΒΟΥΥΛΛΑ

«Και είναι το ίδιο ακριβώς φιλελεύθερο ιδεώδες που παροτρύνει το Σολωμό στο προοίμιο του «Ύμνου» να χαιρετίσει τις αντίστοιχες εξεγέρσεις στην Αμερική, την Ισπανία και την Ιταλία με έναν τρόπο που δεν απομονώνει την ελληνική εθνεγερσία στον στενό γεωγραφικό της χώρο, αλλά, αντιθέτως, την εντάσσει στα ευρύτερα συμφραζόμενα ενός γενικευμένου φιλελευθερισμού που διαπερνά ολόκληρο τον δυτικό κόσμο στον αγώνα του για αντιπαράθεση.

Δ. Πολυχρονάκης

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ο Κρητικός, Δ. Σολωμού

1. Το πρόβλημα της γλώσσας στο ποιητικό έργο του Δ. Σολωμού

Ο Διονύσιος Σολωμός διέθετε μία πλούσια μόρφωση, όπως άλλωστε όφειλε να λάβει κάθε γόνος αριστοκρατικής οικογένειας εκείνης της εποχής. Σε ηλικία 10 ετών θα μεταβεί με το δάσκαλό του, Ρόσι, στην Ιταλία, όπου θα παραμείνει για δέκα χρόνια, σπουδάζοντας αρχικά στο Λύκειο της Κρεμόνας και στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο της Παβίας νομικά. Με την επιστροφή του στην Ελλάδα γράφει στίχους στα Ιταλικά, αφού ήταν η γλώσσα που γνώριζε καλύτερα και τον έκανε να αισθάνεται πιο ασφαλής στα ποιητικά του εγχειρήματα. Χωρίς αμφιβολία, λοιπόν η παιδεία του στα νεανικά του χρόνια είναι καθαρά ιταλική. Μπορεί να ξέρει την ελληνική προφορική γλώσσα του τόπου του είναι βέβαιο όμως ότι δεν γνωρίζει να γράφει «καλά ελληνικά», αφού δεν είχε ποτέ συστηματική γλωσσική εκπαίδευση στα ελληνικά. Κατανοούσε τη γλώσσα βέβαια ως ακροατής χωρίς δυσκολία και τη χρησιμοποιούσε ως ομιλητής με αντίστοιχη επάρκεια.

Η συνάντησή του με το Σ. Τρικούπη έχει συνδεθεί από κάποιους με τη μεταστροφή του στο θέμα της γλώσσας. Το 1822 συναντιούνται στη Ζάκυνθο όπου ο πολιτικός έχει έρθει για να υποδεχθεί το φιλέλληνα λόρδο Μπάιρον. Ζητάει να δει το Σολωμό κι εκείνος του διαβάζει την ιταλική «Ωδή για πρώτη λειτουργία». Ο Τρικούπης, όπως αναφέρει σε επιστολή (1859) προς τον πρώτο εκδότη του σολωμικού έργου και προσωπικό φίλο του ποιητή Ι. Πολυλά, έμεινε για λίγο σκεπτικός κι ύστερα του είπε πως αυτό που χρειάζεται η Ελλάδα τώρα είναι μια ποίηση ελληνική: «Η Ελλάδα περιμένει το Δάντη της». Φαίνεται όμως πως την κρίσιμη απόφαση ο ποιητής την είχε πάρει νωρίτερα, αφού, όπως μαρτυρεί ο εκδότης και φίλος του Λ. Στράνης τον Ιανουάριο του 1822, ο Σολωμός δε γράφει πια ιταλικά παρά μόνο αυτοσχεδιάζοντας και όλη του τη φροντίδα την έχει τώρα στραμμένη να διαμορφώσει τη νέα ελληνική γλώσσα. Ίσως η παραίνεση του Τρικούπη να εδραίωσε μέσα του το νέο του γλωσσικό προσανατολισμό.

Με το Δ. Σολωμό αρχίζει η ιστορία και η γλώσσα της ποίησης στη νεότερη Ελλάδα. Βέβαια, εκτός από τα προσωπικά του αδιέξοδα οφειλόμενα στην ανεπαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας που δυσκόλευαν την προσπάθειά του, ήταν αναγκασμένος σε όλα τα μέτωπα να αρχίσει από την αρχή. Οι περισσότεροι ποιητές έχουν πίσω τους διαμορφωμένη παράδοση ποιητικής γλώσσας και δρουν σε ένα δοκιμασμένο πεδίο ποιητικού λόγου. Ανήκουν δηλαδή σε μία κοινότητα με την οποία μοιράζονται ως κοινό κώδικα, την ίδια γλώσσα. Εκείνος δεν βρήκε τίποτα από όλα αυτά έτοιμο.

Κατανοώντας τις ιστορικές και καλλιτεχνικές συνθήκες, διαπιστώνει το γλωσσικό κενό, την ανάγκη ενός πανελλήνιου ιδιώματος. Η απόπειρά του μπορεί σήμερα να φαίνεται εύκολη. Για την εποχή εκείνη όμως ήταν τιτάνια.

Είναι λοιπόν λογικό ο Δ. Σολωμός να στραφεί στο δημοτικό τραγούδι, στην κρητική λογοτεχνία και ιδίως τον Ερωτόκριτο, που θαυμάζει και μελετά, στην προσπάθειά του να κατακτήσει τη γλώσσα αλλά και να τη διαμορφώσει σε νέες βάσεις.

Τα αποσπασματικά έργα του που βρέθηκαν και αποτελούν αυτό που σήμερα ονομάζουμε «σολωμικό αρχείο» είναι γεμάτα κακογραφίες, ανορθογραφίες και προσπάθειες του ποιητή να συνδέσει έννοιες με λέξεις. Αυτή όμως είναι η γλώσσα στην οποία για πρώτη φορά ο ελληνικός λόγος το 19ο αιώνα συναντά με θυελλώδη τρόπο την ποίηση. Ο ποιητής τη μαθαίνει δουλεύοντας την τέχνη του, όπως κάθε ποιητής.

Για τη σχέση του Σολωμού με τη φιλολογική παράδοση του τόπου γράφει ο Ι. Πολυλάς:

«Εις τη σχολαστική παράδοση της γραπτής γλώσσας ξένος ήταν ο Σολωμός για τη φιλολογική κατάσταση του τόπου του, και ξένος έπρεπε να μείνει πάντοτε. Η αγνή ποιητική του διάθεση, αφιλόγη πάντα με τη σχολαστικότητα, έπρεπε να ασπασθεί την άλλη πάγκοινη παράδοση της ομιλουμένης, εις την οποίαν έρρεεν ακόμη μία καθαρή φλέβα Ελληνισμού.

(...)Με την αυτομόρφωτη αυτή γλώσσα εσυγγένευε ο ποιητικός νους του Σολωμού, και αυτός άρχισε να τη μελετήσει άμα επέστρεψε εις την πατρίδα του, ώστε εις ολίγο διάστημα καιρού επήρε το πνεύμα της από το στόμα του λαού και από τα εθνικά τραγούδια, τα οποία ήδη εφρόντιζε να συνάξει από τα διάφορα μέρη της Ελλάδας. Ο ενθουσιασμένος εκείνος ερμηνευτής των ποιητικών αριστουργημάτων της αρχαιότητας και των νεοτέρων, έκλινε πρόθυμα το αυτί εις τα αυτοσχεδιάσματα ενός τυφλού γέροντος οπού εζούσε εις τη Ζάκυνθο με το τραγούδι· εδυνάμωσε μες στην ψυχή του νέου ποιητή το θάρρος του εις το μέλλον του έθνους, όταν ετύχαινε ν' ακούσει από το άτεχνο στόμα του φτωχού Νικολάου στίχους γενναίους, καθώς είναι οι εξής, από μίαν περιγραφικήν πυρκαϊάς εις τα Ιεροσόλυμα:

Ο Άγιος Τάφος του Χριστού, εκείνος δεν εκάη·

Εκεί που βγαίνει τ' Άγιο Φως, άλλη φωτιά δεν πάει.

Από παρόμοιες λαμπρές αχτίνες, οι οποίες σκόρπιες αστράφρουν από το ακαλλιέργητο πνεύμα του λαού, επροσπαθούσε ο Σολωμός να συνθέσει το φωτεινό στοιχείο όπου έμελλε να στήσει τα ποιητικά του πλάσματα. Και εμετρούσε τη μεγάλη δυσκολία του κατορθώματος, εμβαινώντας εις τον αγώνα με εξωτερικά βοηθήματα μικρά, όσον ήταν μεγάλη η εσωτερική του ανδρεία».

www.poukamisas.gr

κάνουμε πράξη την τέχνη της διδασκαλίας

Η διδασκαλία είναι τέχνη, μια τέχνη υψηλή. Η σωστή εφαρμογή της απαιτεί τη δημιουργία των κατάλληλων γι' αυτόν το σκοπό συνθηκών. Έτσι, η διδασκαλία στα Φροντιστήρια Πουκαμισάς πραγματοποιείται γύρω από ένα οβάλ τραπέζι, ώστε όλοι, καθηγητές και μαθητές, να αισθάνονται σαν μια ομάδα με κοινό στόχο και όραμα, οπότε και το διδακτικό αντικείμενο είναι εύληπτο και η ατμόσφαιρα διατηρείται "ζωντανή".

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

2. Τα εκφραστικά μέσα στην ενότητα 2{19}

- > «που μόφαγαν τα στήθια» → μεταφορά, «που μ' έκαψε τον κόσμο απαρατώντας» → μεταφορά, «Λάλησε, σάλπιγγα» → προσωποποίηση και ακουστική εικόνα. Η συνειρμική μετάβαση από το υποτιθέμενο κοινό στη σάλπιγγα γίνεται με το σχήμα της αποστροφής.
- > «το σάβανο τινάζω, σχίζω δρόμο» → (μεταφορά) - δραματικός Ενεστώτας. Ο ίδιος χρόνος χρησιμοποιείται και στους στίχους 17-18.
- > Ο διάλογος με τις ψυχές θα γίνει με το σχήμα της υποφοράς και ανθυποφοράς, σύμφωνα με το πρότυπο των δημοτικών τραγουδιών: «Μην είδετε...;- ...την είδαμε», « Μην είδετε την ομορφιά → Σχήμα κατεξοχήν: Η κόρη είναι εξαιρετικά όμορφη, έχει την απόλυτη ομορφιά, «Ο ουρανός σασιτισμένος» → προσωποποίηση.
- > Υπάρχει ασφαλώς ένας μεγάλος αριθμός ακουστικών, οπτικών και κινητικών εικόνων, όπως: Ο καπνός που ανεβαίνει από τη γη, η συνομιλία με τις ψυχές και το σκίσιμο του σάβανου.
- > Παρατηρούνται αρκετές συνιζήσεις. Σημειώνονται ενδεικτικά: «τον κόσμο απαρατώντας», «την Κουιάδα αγιάζει», «να ιδείτε, κι ό,τι καλό», «δε μένει από τη γη».

3. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ «ΛΑΟΥΡΑΣ» (ΦΡ. ΠΕΤΡΑΡΚΑ) ΚΑΙ ΤΟΥ «ΚΡΗΤΙΚΟΥ» (Δ. ΣΟΛΩΜΟΣ)

Λάουρα

Έρωτα, ιδές τη ναι που μας δοξάζει
Κι ειν' όλη περηφάνια και καμάρι,
Κοίτα τι γλύκα που έχει και τι χάρη
κι είναι σαν λάμψη που ο ουρανός σταλάζει.

Κοίταξε με τι σπάνια τέχνη βάζει
το χρυσάφι και το μαργαριτάρι
και πώς σιγά με ανάλαφρο ποδάρι
περπατεί και πώς στρέφει και κοιτάζει.

Κάτω απ' τα δένδρα τα πυκνογυρμένα,
χορτάρια κι άνθη που τη γη στολίζουν
να τα πατήσει την παρακαλούνε.

Φεγγοβολούν τα αιθέρια μαγεμένα,
γιατί εκεί που τα μάτια της θωρούνε
τόση γαλήνη κι ομορφιά χαρίζουν.

Φρ. Πετράρκα

Η γυναίκα στα κείμενα της Αναγέννησης και των ρομαντικών ποιητών ανάγεται σε μια υπερβατική ύπαρξη που γοητεύει με τον διάχυτο ερωτισμό της. Να παρακολουθήσετε στα δύο κείμενα τις εικόνες που στοιχειοθετούν την παρουσία της γυναίκας και να τις συγκρίνετε.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

1. Συνοπτική αναφορά στοιχείων του λογοτεχνικού ρεύματος. 2. Εντοπισμός και σχολιασμός των κοινών εικόνων που φανερώνουν τη σχέση των λογοτεχνημάτων με τον ρομαντισμό 3. Επισήμανση πιθανών διαφορών 4. Γενικό σχόλιο

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

• Η γυναίκα στη ρομαντική παράδοση: εξιδανικευμένη παρουσία (όμορφη, γεμάτη χάρη, ύπαρξη λυρική, σχεδόν ονειρική), παραπέμπει στους μύθους της Ευρωπαϊκής κουλτούρας ως νεράιδα, νύμφη, αφού συχνά αναδύεται μέσα από τη φύση. Ανάλογη είναι η και η εικόνα της γυναίκας στην λογοτεχνική παραγωγή της Αναγέννησης στο πλαίσιο της προσπάθειας να προβληθεί ο έρωτας ως συναίσθημα και ως βίωμα αγνό, αλλά και έντονο, απαλλαγμένο από τον καθωσπρεπισμό του Μεσαίωνα. Στα συγκεκριμένα κείμενα:

• ιδανική εξωτερική εμφάνιση:

- Λάουρα: ασαφείς προσδιορισμοί («όλη περηφάνια και καμάρι, / κοίτα τι γλύκα που έχει και τι χάρη») την καθιστούν γοητευτική και χαριτωμένη και η λάμψη της μοιάζει να προέρχεται από τον ουρανό («είναι σαν λάμψη που ο ουρανός σταλάζει»).

- για τη Φεγγαροντυμένη: στοιχεία που συγκεκριμενοποιούν την εικόνα της («Στα μάτια της τα ολόμαυρα και στα χρυσά μαλλιά της», στ. 14 απ. 3[20.]), ενώ η παρουσία της είναι αυτόφωτη, καθώς υλοποιεί το φως και το καθιστά μεταφυσικό (στ. 11, 13 απ. 3 [20.]).

• ως προς τις κινήσεις και των δύο γυναικών και συγκεκριμένα ως προς το ανάλαφρο βάδισμά τους: «Κι από το πέλαο, που πατεί χωρίς να το σουφρώνει, / Κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει» (στ. 2-3 απ. 4[21.]) και «και πώς σιγά με ανάλαφρο ποδάρι / περπατεί και πώς στρέφει και κοιτάζει».

• συμμετοχή φυσικών στοιχείων:

- Λάουρα: γήινο πλάσμα εξαιρετικής ομορφιάς, ζωντανεύει τα στοιχεία της φύσης στο πέρασμά της, γεγονός που αναδεικνύει τη γοητευτική παρουσία της (3η - 4η στροφή: σχόλιο των εικόνων).

- Φεγγαροντυμένη: υποτάσσει το φυσικό τοπίο πριν την εμφάνισή της (στ. 5 απ. 3[20.]), αγαλλιάζει με το βλέμμα της τα φυσικά στοιχεία (στ. 1-2 απ. 4[21.]) και μετουσιώνει την πλάση σε λατρευτικό χώρο (στ. 7-8 απ. 4[21.]).

• Στοιχείο που διαφοροποιεί τις δύο γυναίκες είναι η διάστασή τους:

- η Λάουρα είναι ένα γήινο πλάσμα, αγγελικής ομορφιάς, για το οποίο η φύση εκφράζει την ευγνωμοσύνη της για την παρουσία του.

- η Φεγγαροντυμένη είναι ένα μεταφυσικό - θεϊκό, κατά πολλούς, πλάσμα - στο πρόσωπο του οποίου αισθητοποιείται η ομορφιά της φύσης.

• Γενικό σχόλιο: θαυμασμός που προκαλεί η γυναικεία παρουσία, λυρική διάθεση που διαπνέει τα κείμενα.

www.poukamisas.gr

**συνδυάζουμε
τη δομή και την
οργάνωση
με την ποιότητα**

Το Φροντιστήριο Πουκαμισάς είναι μια από τις ελάχιστες επιχειρήσεις, που διαθέτει Σύστημα Ποιότητας EN ISO 9001:2000 όχι μόνο για την παροχή, αλλά κυρίως για το σχεδιασμό εκπαιδευτικών υπηρεσιών με την πιστοποίηση του διεθνούς φορέα LLOYD'S Register, που δίνεται μόνο σε επιχειρήσεις που διακρίνονται για τις υψηλότερες προδιαγραφές δομής και οργάνωσής τους. Φυσικό επακόλουθο είναι η εξασφάλιση της καλύτερης ποιότητας στην παροχή αυτών ακριβώς των υπηρεσιών.

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ